

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (İSMUS), IX/1 (2024), s. 15-35

TÜRKİYE'DE AFET YÖNETİMİ PARADİGMASI: AFAD'IN ÜRETTİĞİ POLİTİKA BELGELERİNİN İÇERİK ANALİZİ*

Gülcan YILDIRIM**
Emre SAYGIN***

Özet

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin neden olduğu yıkıcı etkilerinden sonra 2009 yılında kurulmuş, afet yönetimine ilişkin görev, yetki ve sorumluluklar tek bir kurumda toplanmıştır. Ayrıca Türkiye'de kriz yönetimi anlayışı terk edilmiş ve risk yönetimini esas alan bütünlük afet yönetim modeline geçilmiştir. Bu çalışmada, AFAD'ın uygulamaya koyduğu afet yönetim modelinin bütünlük afet yönetimi modeline uygunluğu araştırılmıştır. Araştırma kapsamında AFAD'ın hazırladığı Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) içerik analizi ile çözümlenmiştir. İncelenen planların içeriğinden, afet öncesi süreçteki hazırlık ve risk azaltma aşamalarının bütünlük afet yönetiminin gerektirdiği kapsam ve içeriği karşılamadığı görülmüştür. Ayrıca AFAD'ın ürettiği TARAP, TAMP ve TASİP belgelerinin, afetlerin ortaya çıkaracağı birincil olumsuz etkileri üzerinde durulduğu görülmüştür. Ancak küreselleşen dünyada güvenliğin çok boyutlu bir hale gelmesi ile afetlerin sebep olacağı etkilerin can ve mal kayıplarının ötesinde birer millî güvenlik problemi de ortaya çıkarabilecektir. Türkiye gibi jeopolitik riskleri önem arz eden bir ülkenin ontolojik varlığını tehlikeye atacak her türlü millî güvenlik riskine yönelik kapsamlı bir afet ulusal güvenlik planı üretmesi tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Riskler, Afet Yönetimi, AFAD, Bütünlük Afet Yönetimi, Ulusal Güvenlik

* Bu çalışma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi S.B.E. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yürütülen "Bir Millî Güvenlik Riski Olarak Doğal Afetler: Türkiye'nin Deprem Yönetimi Politikaları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi S.B.E. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, GSM: 554 2710444, ORCID: 0009-0009-0046-1169

*** Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, emre.saygin@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2939-1562

THE PARADIGM OF DISASTER MANAGEMENT IN TÜRKİYE: CONTENT ANALYSIS OF POLICY DOCUMENTS PRODUCED BY AFAD

Abstract

Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) was established in 2009 after the devastating effects of the Marmara Earthquake of August 17, 1999, and the duties, authorities and responsibilities related to disaster management were gathered under a single institution. In addition, crisis management approach was abandoned in Türkiye and an integrated disaster management model based on risk management was adopted. In this study, the eligibility of the disaster management model implemented by AFAD with the integrated disaster management model was researched. Within the scope of the research Türkiye Disaster Risk Reduction Plan (TARAP), Türkiye Disaster Response Plan (TAMP) and Türkiye Post-Disaster Recovery Plan (TASIP) prepared by AFAD were analyzed through content analysis method. From the content of the analyzed plans, it is observed that the preparation and mitigation (risk reduction) stages in the pre-disaster process do not fulfill/cover/provide the scope and content required by integrated disaster (emergency) management. In addition, the TARAP, TAMP and TASIP documents produced by AFAD, emphasize the primary negative impacts of disasters. However, with the multidimensionalization of security in a globalizing world, the effects of disasters may cause national security problems beyond the loss of life and property. It is recommended that a country with significant geopolitical risks like Türkiye should produce a comprehensive disaster national security plan for all kinds of national security risks that could jeopardize its ontological existence.

Keywords: *Global Risks, Disaster Management, AFAD, Integrated Disaster Management, National Security*

Giriş

Dünya Ekonomik Forumu'nun her yıl uzman görüşlerine başvurarak hazırladığı ve düzenli olarak yayımladığı Küresel Riskler Raporu, insanlığı bekleyen en önemli tehlikeler konusunda uyarıda bulunmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2023 Küresel Riskler Raporu'na göre, son yıllarda ilk 10 risk grubunun içerisinde istikrarlı olarak doğal afetler ön sıralarda yer almaktadır. Etkin bir risk yönetimi modeliyle kontrol altına alınamaması durumunda doğal afetler sonucunda ekonomik sistemlerin üzerindeki yükün artması, doğal ekosistemin çöküşün eşliğine gelmesi, geçim kaynaklarının tükenmesi, toplumsal yapıların kırılgan hale gelmesi, siyasal kutuplaşmaların artması gibi ciddi ikincil sonuçlarla karşı karşıya kalınması muhtemeldir. Bu durumda ulus devletler, etkin risk yönetimi modelleri uygulamaya koyarak doğal afetler sonucunda ortaya çıkması muhtemel ekonomik, siyasal, toplumsal, çevresel ve sair riskleri yöneterek bir yandan ulusal kırılganlıklarını azaltmaya, bir yandan da küresel yaşam maliyeti krizinin yönetişimine katkı vermeye çalışmaktadırlar (WEF, 2023).

Türkiye, jeolojik ve topografik yapısı sebebiyle deprem, heyelan ve sel gibi ciddi can ve mal kayıplarına sebep olan doğal afetlerin sıklıkla meydana geldiği ülkelerden bir tanesidir. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi bu anlamda afet yönetim ve koordinasyonu alanında önemli bir dönüm noktası olarak afet ve acil durumlarda koordinasyon ve yetkinin tek bir yerde toplanması zorunluluğunu gerekli kılmıştır. Böylece 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurularak yetki ve görevler tek bir yerde birleştirilerek kriz yönetimi modelinden risk yönetimi paradigmasına geçilmiştir. Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi olarak isimlendirilen bu model ile afetlerin sebep olduğu zararların engellenmesi için tehlike ve risklerin önceden tespit edilerek meydana gelebilecek zararların önlenmesi veya en aza indirgeyebilecek önlemlerin alınması ile etkin müdahale ve koordinasyonun sağlanması hedeflenmiştir.

Bu bağlamda çalışmada, 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin sebep olduğu yıkıcı etkilerinden sonra 2009 yılında kurulan AFAD'ın nasıl bir bütünleşik risk yönetim modeli ortaya koyduğu ve bu modelin hangi riskleri öncelikle ele aldığı ilgili politika belgelerinin incelenmesi suretiyle ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma nitel bir çalışma olup ikincil kaynaklardan yararlanılacaktır. Bu bağlamda AFAD'ın kurumsal organizasyonunu tamamlaması sonrasında afetle mücadeleye yönelik olarak uygulamaya koyduğu Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afetle Mücadele Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) doküman analizi yöntemlerinden birisi olan içerik analiziyle incelenerek elde edilen bulgular ortaya konulacaktır.

AFAD genel olarak afet risklerini il ya da bölge düzeyinde tanımlamakta ve etkilerini yıkım, can kaybı ve ekonomik zarar gibi dar bir çerçevede ele almaktadır. Oysaki küreselleşme sürecinde değişen güvenlik algılamaları dikkate alındığında Türkiye gibi jeostratejik önemi yüksek olan bir ülkede afet risklerinin ulusal ve uluslararası riskleri de içerecek şekilde daha kapsamlı olarak tanımlanması beklenmektedir. Bu çerçevede kriz yönetimi modelinden bütünleşik afet yönetimi paradigmasına geçildiyse de 6 Şubat depremi sonrasında ortaya çıkan aksaklıklar göz önüne alındığında bahsi geçen planların içeriğinin, öncesi ve sonrasıyla Türkiye'nin deprem riski bileşenlerine yönelik gereksinimleri karşılayamadığı varsayılmaktadır.

1. AFET YÖNETİM MODELLERİ

Afet, yerel kapasiteyi aşan, ulusal veya uluslararası yardım gerektiren, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, büyük zarara ve insan ölümüne neden olan, insan faaliyetlerini aksatarak normal yaşamı ve insan faaliyetlerini kesintiye uğratan olay olarak tanımlanmaktadır (Öcal, 2019: 51). Doğal afet ise çığ, kuraklık, toprak kayması, deprem, su taşkınları, fırtına gibi oluşumları insan tarafından engellenemeyen meteorolojik, jeolojik, klimatolojik ya da hidrolojik doğa kaynaklı felaketlerdir (Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü, 2014:64).

Türkiye'de doğal afetler içerisinde en sık görülen ve etkileri en yıkıcı olan afet türü deprem olması sebebiyle çalışmalar ve afetlere yönelik gerçekleştirilen planlamalar depremlere yönelik olarak hazırlanmaktadır (Gülnerman, 2014:7). Bir doğal afet türü olan deprem, esnek yapılı yer kabuğunun tabakasının kırılması veya dengesinin bozulmasının sonucunda oluşan şok ile açığa çıkan enerjinin sarsıntı biçiminde yeryüzüne dağılması olayı olarak tanımlanmaktadır (Kızıloğlu vd., 2006:57). Doğal afetler çeşitli ülkelerde içerisinde buldukları coğrafi şartlara göre çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda meydana gelen afetlerin kontrol altına alınması amacıyla etkili bir afet yönetiminin gerekliliği önem arz etmektedir (Yolcu, 2021:2). Herhangi bir afet meydana geldiğinde uygulanan bir süreç veya strateji afet yönetimi olarak tanımlanmaktadır (Caymaz, Akyon ve Erenel, 2013:610). Türkiye'de 17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen Marmara Depremi ile afet yönetimi anlayışında bir değişim meydana gelmiş; kriz yönetimi anlayışı terk edilerek risk yönetimi modeline geçilmiştir (Eflanili, 2021:19).

Kriz, bir olayın veya işin geçtiği içinden çıkılması zor durum, aniden oluşan kötüye gidiş yönündeki gelişmeler ve tehlikeler olarak tanımlanırken (Şengezer ve Kansu, 2001: 3), kriz yönetimi ise meydana gelen afet anı ve sonrasında iyileştirmeye ve yeniden yapılandırmaya ilişkin gerçekleştirilen faaliyetleri içeren süreçtir (Akyüz, 2020: 35). Afet sebebiyle ortaya çıkan krizleri öteki krizlerden ayıran temel fark çoğunlukla riskin tahmin edilememesinden kaynaklanmaktadır (Bilici, 2021: 2129). Doğal afetler, afet öncesi, anı ve sonrasında kapsamlı bir risk yönetim sürecini zorunlu kılmaktadır (Kök, 2023: 4). Risk, bir tehlikenin bir topluluktaki insanlar, hizmetler, altyapı ve fiziksel varlıklar üzerinde yaratacağı tahmini etkidir (Chaudhary ve Piracha, 2021: 1104). Afet risk yönetimi ise afet öncesi hazırlık, risk azaltma, afet esnası ve sonrasında müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinin ilgili kurum, kuruluş ve kişilerle beraber toplum destekli olarak gerçekleştirilmesi sürecidir (Özler, 2021: 904).

1.1. Kriz Yönetimi Yaklaşımı

Kriz yönetimi, kriz olarak tanımlanan durumun ortadan kaldırılması için gerçekleştirilen belirli bir plana ve akla uygun, düzenli şekilde uygulanan faaliyetler topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Kriz yönetimi, kademe kademe sistematik olarak verilecek kararları, bu kararları faaliyete koyacak ekibin oluşturulmasını, faaliyetlerin sonuçlarını hızlı bir şekilde alarak yeni kararların verilmesini kapsamına alır (Tüz, 2004: 85).

Büyükkaracığan (2016), kriz yönetiminin özelliklerini belirtirken; çok aşamalı, devamlı, uzun süreli ve dairesel bir süreç olduğunu, komplike ve karşlıklı etkilere dayanan disiplinler arası bir yaklaşım olduğunu, olası krizleri öngörüp hazırlık olunmasına yardımcı oldu-

ğunu, meydana gelen tehlike ve tehdit faktörleri ile ilgili olduğunu, devamlılığı esas alan bir durum olduğunu, krizin özelliklerine göre farklılık gösterip krizin kontrol altına alınmasını ve en az kayıpla atlatılmasını öngördüğünü ifade etmektedir. Geleneksel yaklaşımda afet politikalarına yönelik uygulamalara bakıldığında kriz yönetime yönelik gerçekleştirilen çalışmaların çoğunlukla “bekleyip olacakları görme” konsepti ile gerçekleştirildiği, bu bağlamda yazgıci bir anlayışı içerdiği görülmektedir (Akay ve Özmen, 2019: 68).

Ölümler ile alınan hasarların ortadan kaldırılması veya düşürülmesi, hazırlık, tahmin ve erken uyarı, afetleri anlamak gibi afetlerin gerçekleşmesinden önce korumaya yönelik modern afet yönetim kavramında yer alan çalışmalar “risk yönetimi” olarak değerlendirilirken; müdahale, iyileştirme, yeniden yapılanma gibi afet sonrasında gerçekleştirilen çalışmalar “kriz yönetimi” olarak kabul edilmektedir (Bilici, 2021: 2129).

1.2. Bütünleşik Afet Yönetimi Paradigması

Bütünleşik afet yönetimi paradigması; doğa ya da insan kaynaklı afetlerin ortaya çıkardığı hasarların engellenmesi amacıyla risk ile tehlikelerin meydana gelmeden önce belirlenmesi ve ortaya çıkabilecek olası hasarları engelleyecek ya da minimum seviyeye düşürecek tedbirlerin gerçekleştirilmesi, eşgüdümünün yapılması ile ortaya çıkan felaketlerin sonrasında rehabilitasyon faaliyetlerinin uyumlu olarak hareket edilmesi sağlanmaktadır (AFAD, 2019: 24). Bu model afetlerin sebep olduğu hasarların minimum seviyeye indirilmesi ile hazırlık aşamaları olan afetin meydana gelmeden öncesi, müdahale aşaması olan afet sırası ve iyileştirme aşaması olan afet sonrasında yapılacak çalışmalar olarak üç ana başlıkta toplanmaktadır (Akil ve Önal, 2023: 601).

Bu aşamalardan ilki zarar azaltma safhasıdır. Bu çerçevede doğa ve teknoloji sebepli tehlikelerle, ekolojik tahribatların sonucunda ortaya çıkabilecek felaketlerin engellenmesi ile tesirlerinin en aşağı seviyeye düşürülmesi için uygulanması gerekli tedbir ile çalışmaların tamamı zarar azaltma şeklinde tanımlanmaktadır (Sarı, 2023:108). Zarar azaltma aşamasında gerçekleştirilmesi gereken çalışmalar şu şekilde özetlenebilir: Afet yönetim süreciyle ilişkisi olan kanuni yeniliklerin ve değişikliklerin incelenmesi ve düzenlenmesi, olabilecek afet ve acil durumlardan vatandaşların en düşük fiziki kayıplarla ve hasarlarla çıkması amacıyla ilgili önlemlerin olaylar gerçekleşmeden önce alınması, imkan dahilinde olayları önlemek olayın engellenmesinin imkansız olduğu hallerde ise kurtarma, sağlık hizmetleri, rehabilitasyon faaliyetlerinin zamanında, verimli ve seri biçimde gerçekleştirilmesi, yapı denetim ve afet yönetmeliklerinin incelenmesi ve gerektiğinde düzenlenmesi, küçük ve büyük ölçekte afet risklerinin tekrardan tespit edilmesi, geliştirilmesi, risklerine yönelik planların ve projelerin yapılması, erken uyarı ve kontrol sistemlerinin kurulması, gereken bilimsel çalışmaların planlanıp yapılması, afetlerin sebep olacağı hasarların kaldırılması hususunda alakalı kesimleri ilgilendiren bilgilendirici çalışmaların sağlanması ve bu bağlamda toplumda bir zarar azaltma kültürünün oluşturulması, kalkınmanın her aşamasına zarar azaltma kavramının dahil edilerek uygulanmasının sağlanması, zarar azaltıcı mühendislik tedbirlerinin geliştirilerek uygulanması (Akay ve Özmen, 2019:14-15).

Afet yönetiminde bir diğer safha hazırlık aşaması olup, olası bir afet durumunda hazırlıklı olmayı hedefleyen bu evre, afetin sebep olduğu olumsuz etkilerini en aza indirmek, krizden sonra yeniden yapılanma ve iyileştirme faaliyetlerini kolaylaştırmak, arama kur-

tarma imkanlarını geliştirmek ile yardım dağıtımını gerçekleştirmek için etkili tedbirlerin alınması sürecidir (Kahraman, 2022: 20). İlk aşamada gerçekleştirilen tedbirlerin meydana gelen afetlerin ve acil durumların engellenmesinde hep etkili olamayacağından bu aşamada da bireylerin hayatı ile maddi kaynaklarını felaketlerin sonucunda ortaya çıkan ciddi tesirlerinden koruyacak çalışmalar gerekmektedir. Afete yönelik gerçekleştirilmek zorunda olan çalışmalar şu şekildedir: merkezi düzeyde gereken taslakların hazırlanması ve bunların ilerletilmesi, yerel düzeyde afetlere ve acil durumlara yönelik projelerin ve taslakların hazırlanması, ilgili metinlerde sorumlu olan elemanların görevlerinin açık bir şekilde belirtilmesi ve bu personelin gereken uygulamalarla bilgi seviyelerinin genişletilmesi, önemli materyallerin depolanmasına yönelik yerlerin oluşturulması, afet ve acil durumlarda kayıp kişileri arama ve bulma için gereken faaliyetlerde örgütlenmenin sağlanması, önceden ikaz sistemlerinin kurularak geliştirilmesi ve uygulanması v. faaliyetlerdir (şahin 2014: 135).

Afet yönetiminin diğer bir evresi müdahale aşamasıdır. AFAD Başkanlığı, ilgili mevzuatta afet ya da acil olaylarda iaye, barınma, emniyet, ruhsal ya da toplumsal destek, mülk ve hayat kurtarılması faaliyetlerini müdahale aşaması olarak tanımlanmaktadır (Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği, 2023: 3). Afetin olmasından sonra afetin büyüklüğü ile ilişkili olarak ilk saatlerde yoğun şekilde gerçekleştirilen afet bölgesinde afetzede kalmayınca ve bölgedeki hayatın yaşanabilir hale getirilinceye kadar devam eden faaliyetleri kapsayan aşama olduğu söylenebilir (Küpelioğlu, 2022:56). Bu aşamada yer alan faaliyetler; arama ve bulma çalışmaları kapsamında olabildiğinde çok kişinin hayatının kurtarılması, sağlık, gıda, barınma ve ilaç gibi zaruri ihtiyaçların karşılanması, ulaşım, çevre ve insan sağlığı, hasar tespit, enkaz kaldırma, yanma olayları ve salgınların sebep olacağı negatif tesirlerle mücadele edilmesi gibi çalışmaları kapsamaktadır (şahin, 2019: 191).

Nihayet iyileştirme aşaması ise gelecekteki afet riskini önlemek veya azaltmak için afetten etkilenen topluluk veya toplumun geçim kaynaklarının ve sağlığının yanında ekonomik, fiziksel kültürel, sosyal ve çevresel varlıkları, sistemleri ve faaliyetlerini sürdürülebilir kalınma ve daha iyi bir şekilde yeniden inşa etme ilkeleriyle uyumlu hale getirmek şeklinde tanımlanmaktadır (UNDRR, 2023). Bu aşamada yer alan faaliyetlerin ana hedefi afete uğrayan toplumların iletişim, ulaştırma, temel altyapı hizmetleri vb. önemli gereksinimlerinin karşılanması, kalıcı yerleşim yerlerinin oluşturulması, toplumsal, iktisadi ve öğretici çalışmalar önde gelmek şartıyla kamu hizmetlerinin toplumsal hayatta eski haline getirilmesidir (Akay ve Özmen, 2019: 17).

2. Türkiye'de Afet Yönetimi Politikaları

Türkiye'de afet yönetiminin tarihsel süreci dört dönemde ele alınmaktadır. Bunlar; 1944 öncesi afet yönetiminin müdahale aşaması ile sınırlı olduğu dönem, 1944-1958 arası kısmen hasar azaltıcı politikaların uygulanmaya çalışıldığı dönem, 1958-1999 arası hasar azaltıcı politikaların yaygınlaşmaya başladığı dönem ve 17 Ağustos Depremi sonrasında bütünleşik afet yönetiminin uygulamaya başlandığı, risk ve hasar azaltma politikalarının temel alındığı 1999 sonrası dönemdir (Kahraman, 2022: 37).

1944 Öncesi dönemde 1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi ile ilk kez sınırlı olmasına rağmen İstanbul içinde yapılaşma ile ilgili esaslar belirlenmiş, 1877 yılında ise belirlenen bu esaslar imparatorluğun tamamında geçerli kılınmıştır (Erkan, 2010: 76). Dönemin en önemli yasal uygulamalarından bir diğeri 1930 senesinde yürürlüğe giren kent arazilerinin düzenlenmesine ilişkin 1580 sayılı kanundur. Bu kanun ile imar planı hazırlama, yerleşim ve yapılaşmaya yönelik denetim ve ihtiyaç duyanlara konut yapma görevi belediyelere verilmiştir (Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, 2018: 18).

Bu dönemin önemli gelişmesi 1939 yılında ciddi ölümlere ve yıkımlara sebep olan Erzincan depreminden sonra 17 Ocak 1940 tarihinde 3773 sayılı Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanununun çıkarılmasıdır. (Ertürkmen, 2006: 42). Ayrıca yine bu dönemde 1935-1943 arası dönemde meydana gelen su taşkınlarından dolayı 1943 tarihinde 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu çıkarılmıştır (Tercan, 2018: 109).

1944-1958 arası döneme gelindiğinde Türkiye Cumhuriyeti, Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Lâdik Bolu-Gerede depremleri ile karşı karşıya kalmıştır. Meydana gelen bu afetlerin sonucunda çok sayıda can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Bu olayların üzerine depremlerin ortaya çıkardığı sonuçların sadece yıkılan konutların yerine yenilerinin yapılarak çözülemeyeceği, depremin sebep olduğu zararların azaltılması amacıyla bazı faaliyetlerin de gerçekleştirilmesinin gerekliliğine değinilerek 18.07.1944 yılında 4623 sayılı Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanunu çıkartılmıştır (Öztürk, 2003: 50).

1958-1999 arası dönem ise ülkemizde doğal afetlere yönelik çalışmaların tekrardan hız kazandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde özellikle afet sonrasında uygulanacak politikalar ile gelişmekte olmasına karşın yetersiz olan afet öncesi faaliyetlerin geleneksel afet yönetim modelinin uygulandığı görülmektedir. Dönemin en önemli gelişmelerinden birisi 7269 sayılı Afetler Kanununun çıkarılmasıdır. İlgili kanuna ilişkin olarak 1965'te Afet İşleri Genel Müdürlüğü; 1971'de ise doğrudan Bakanlığa bağlı olarak Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı oluşturulmuştur (Tercan, 2018: 110).

1958'de 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu yürürlüğe konulmuş ve meydana gelen afet sonrasında uygulanması gereken arama-kurtarma ile ilkyardım esaslarının belirlenmesinin yanında düşman saldırıları ile geniş çaplı yangınlarla mücadele vb. acil durumlarda sivil savunma ile ilişkili örgütlenme, görev ve sorumlulukların tanımlanması hususunda kararlar belirlenmiştir (Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, 2018: 22). Dönemin en önemli gelişmesi ise 1959 tarihli 7269 sayılı Afet Kanunu olarak da bilinen Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısı ile Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun çıkarılması ile Cumhuriyet döneminde çıkarılan tüm yasaların tek bir çatı altında toplanması olmuştur. Bu yasa ile doğal afet sebebiyle olabilecek ölümlerin ve mal kayıplarının en az seviyeye düşürülmesi, afet anı ve ardından etkili işlevsel bir yapının kurulması amaçlanmıştır (Erkan, 2010: 80). Dönemin afet yönetimi alanında diğer bir önemli gelişmesi 1997 yılında Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliğinin hazırlanması olmuştur. İlgili yönetmelik ile doğal afetler gibi kriz durumlarında faaliyet gösterecek olan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin örgütlenme, çalışma esasları ve görevleri ortaya konmuştur (Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, 2018: 22).

Türkiye’de afet yönetim politikaları açısından 1999-2009 arası dönem önem arz etmektedir. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi, Türkiye için afet yönetimi alanında bir dönüm noktası olmuştur. Ciddi can ve mal kayıplarına sebep olan bu olay ülkemizde afet yönetim anlayışının tekrar incelenmesinin önemini acı bir biçimde göstermiştir. Meydana gelen depremin sonrasında bölgede hayatın normale döndürülmesi, bölgenin ekonomisinin düzeltilmesi ve gereken yasal tedbirlerin hızlı bir şekilde alınabilmesi için 27 Ağustos 1999 tarihinde 4452 sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa kapsamında 2000 yılının temmuz ayının başına kadar pek çok KHK, kanun, yönetmelik ve tüzük yürürlüğe konulmuştur (Azimli Çilingir, 2018: 16).

17 Ağustos 1999 Marmara Depreminden sonra modern bir afet yönetim sisteminin oluşturulması yönünde adımlar atılmıştır. Örneğin yeni bir acil durum yönetimi teşkilatı kurulmuştur. Bu dönemde afete hazırlık, yönetim ve müdahaleye ilişkin yeni düzenlemeler geliştirilmiştir. Afetlere yönelik hasar tespit ve yeniden inşa sorumluluğu Afet İşleri Başkanlığına verilmiştir. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremine kadar ülkede olan doğa kaynaklı felaketlerin zararlarının giderilmesi amacıyla yurtdışından gelen yardımlar ve ülke içinde gerçekleştirilen destekler dışında bir kaynak bulunmuyor iken, depremden sonra ülkenin afetlere yönelik değişen anlayış güvence faaliyetlerinin gelişmesinde etkili olmuştur. Doğal afet sigortasının olmamasının ciddi hasarlara sebep olduğu ve bunun başlı başına bir sorun olduğunun anlaşılması üzerine Türkiye’de Doğal Afet Sigortaları Acentası (DASK) kurulmuştur (İskender, 2021: 249; Akın, 2020: 37).

Dönemin afet yönetimi alanında diğer önemli bir gelişmesi 10 Nisan 2000 tarihli 595 sayılı Yapı Denetim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesidir. Kararname ile doğal afetlerin muhtemel hasarlarının azaltılması için yapı güvenliğinin sağlanması ile sorunlu inşaatlar sebebi ile ölümlerin ve kayıpların azaltılması için etkili bir yapı denetim sisteminin sadece deneyimli, bağımsız, uzman kişi ve kuruluşlar ile gerçekleştirilebileceğinden hareketle 27 ilde uygulanmak üzere çıkartılmıştır (Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, 2018: 24).

Ülkemizde afetlerin koordinasyonu ile yönetimi alanında 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi önemli bir etken olmuştur. Büyük çaplı zararlara, yüksek can kayıpları ortaya çıkaran bu olayın neticesinde ülkemizde doğa kaynaklı olayların yönetimi hususunda tekrar değerlendirilme zorunluluğunu üzücü biçimde açığa çıkarmıştır (AFAD, 2023). Koordinasyon oluşturulmasının ihtiyaç duyulduğu yapıların afetle alakalı sorumluluklarının ve görevlerinin tekrardan belirlenmesi gereksinimi ilgili konularda görev ve sorumlulukların aynı çatı altında toplanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda İçişleri Bakanlığına bağlı afetlerle ilgili görev yapan önceki kurum ve kuruluşlar kaldırılarak yerine 5902 sayılı Kanunun amir hükümleri doğrultusunda Başbakanlığa bağlı AFAD kurulmuş, afetlerle ilgili görev ve yetkiler tek elde birleştirilmiştir. 15 Temmuz 2018 tarihinde cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle uygulamaya koyulan 4 no’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır (AFAD, 2023). Böylece Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, afet öncesi, anı ve sonrasında bütün çalışmaların yürütülmesinden sorumlu olan temel örgüt olmuştur (Sezer ve Tozbey, 2023: 89).

3. Afet Yönetimi Belgelerinin İçerik Analizi

Çalışmanın bu kısmında Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı'nın hazırladığı belgeler olan TARAP, TAMP ve TASİP belgeleri, doküman analizi yöntemlerinden birisi olan içerik analizi ile incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk önce yöntem kısmı açıklanmış, daha sonra belgelere ilişkin analizin sonuçları makale boyutunu aşmayacak şekilde özetlenmiştir.

3.1. Yöntem

Bilimsel araştırmalarda kullanılan metotlar nitel ve nicel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Şimşek, 2018: 84). Pozitivist paradigma kapsamı içerisinde genellenebilir ve nesnel bilgilere ulaşmak amacıyla gerçekleştirilen araştırmalar nicel çalışmalar olarak tanımlanırken post pozitivist paradigma kapsamında yorumlayıcı, bütüncül ve eleştirel bakış açılarına önem verilerek gerçekleştirilen araştırmalar nitel çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Altun ve Yazıcı, 2014: 373). Nitel araştırma, bireylerin kendilerine has özelliklerin doğasına odaklanması bakımından genellemelere dayanan nicel araştırma yönteminden ayrılmaktadır. Bu doğrultuda daha küçük çalışma gruplarından elde edilen verilere odaklanan nitel araştırma yöntemine göre bilginin özgünlüğü ve derinliği önem arz etmektedir. Nitel araştırma bu yönü ile nicel yöntemin genellemeler ile insana gereken önemi vermeyen yapısına eleştiri getirmektedir (Baltacı, 2019: 369). Nitel araştırmayı nicel araştırmadan değerli kılan şey çalışma konusu olan olguları kendi doğal ortamlarında ele alarak her bir olguyu, bireylerin olgulara yükledikleri anlamlar açısından yorumlamasıdır (Ergutay, 2019:52).

Nitel araştırma yöntemini tercih eden araştırmacıların bu alanda pek çok seçeneği bulunmaktadır (Creswell, 2023: 7). Nitel araştırmaya yönelik yaklaşımlar farklı kişiler tarafından muhtelif şekillerde tasnif edilmiş ancak bunların sayısı konusunda ortak bir karara varılamamıştır (Sak vd., 2021: 229). Örneğin, Denzin ve Lincoln (1994) durum çalışması, etnografi, fenomenoloji, etnometodoloji, yorumlanan uygulamalar, kuram oluşturma, biyografik araştırma, tarihsel araştırmalar ve klinik araştırma; Miles ve Huberman (1994) sosyal antropoloji, işbirlikçi sosyal araştırmalar, yorumculuk; Merriam (2009) fenomenoloji, temellendirilmiş kuram, anlatı analizi, durum çalışması, eleştirel nitel analiz ve temel nitel araştırma olarak sınıflandırırken Travers (2001)'a göre ise araştırmacı nitel bir çalışma gerçekleştirirken gözlem, görüşme, etnografik saha çalışması, söylem analizi ve metin/belge analizi yöntemlerinden yararlanmaktadır (Sak vd., 2021: 229; Creswell, 2023: 9).

Nitel çalışmalarda çoğunlukla nicel veriler kullanılmadığından araştırmacının gözlemleri, çalışılan konuyla bağlantılı metin ve söylem analizi gibi yöntemler bulunmaktadır (Baltacı, 2019: 370). Bu çalışmada bir nitel araştırma metodu olarak doküman analizi yöntemi kullanılmış, veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi siyasal bilimler, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarda çeşitli şekillerde uygulanabilen bir araştırma yöntemidir. Özünde davranışların direkt olarak gözlemi yerine görsel, işitsel ya da yazılı materyallerin analizine dayanmaktadır (Öğülmüş, 1991: 213).

İçerik analizinde metni çözümlmek ve anlamak önemlidir. Metin kategorilerle değerlendirilmekte ve yorum bağlam içerisinde sağlanmaktadır. Metnin içerisindeki gizli anlamların ortaya çıkarılmasına yönelik kategorileştirme yoruma dayanmakta olup sürekli olarak yoruma açıktır. Bir süreç olarak görülen metnin ortaya çıktığı zaman ve metin dışı unsurlar

yorumu dahil edilmektedir (Yüksel, 2019: 140). İçerik analizinde beş temel aşama bulunmaktadır: Öncelikle analiz edilecek içerik belirlenmektedir. Araştırma da cevabı aranan soruya göre çözümlenecek metinler (öykü anlatısı, yasa tutanağı vb.) seçilmektedir. Daha sonra analiz birimleri belirlenerek kategoriler tanımlanmaktadır. Üçüncü olarak kodlama için bir takım kural oluşturulur. Dördüncü aşamada değişkenler araştırmanın soruları veya hipotezleri bağlamında oluşturulmaktadır. Beşinci aşamada da metinler analiz edilerek elde edilen sonuçlar yorumlanmaktadır (Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021: 183). Bu açıklamalar kapsamında çalışmanın bu bölümünde 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrasında kurulan AFAD'ın, afet ve acil durumlara yönelik ürettiği belgeler olan TARAP, TAMP ve TASİP belgelerine içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

3.2. Dokümanlar ve Bulgular

Türkiye'de afetlerin sebep olduğu hasarların azaltılmasına yönelik çeşitli belgeler hazırlanmış, planlar oluşturulmuş ve stratejiler ortaya konulmuştur. Türkiye'de afet ve acil durumlara yönelik ortaya konulan bu doküman içerisinde, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) taktiksel seviyedeki belgeler olarak belirtilmektedir (Ceren, 2023: 95). Bu planlar, daha önce bütünlüşik afet yönetimi paradigması çerçevesinde de belirtildiği üzere afetesini, afet esnası ve afet sonrası çalışmaları içerecek şekilde hazırlanmış detaylı ve kapsamlı dokümanlardır. Alt bölümlerde her bir planın içeriğinin bütünlüşik afet yönetimi paradigmasının gerekliliklerinin ne ölçüde karşıladığı tespit edilecektir.

3.2.1. Risk Azaltma Aşaması: Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı, afet meydana gelmeden önce afetlerin olası risklerini düşük seviyeye indirmeyi amaçlamaktadır. TARAP ile kaynakların doğru bir şekilde kullanılarak azami ölçüde risk azaltma hedeflenmektedir. Afete dirençli toplumlar ve güvenli yerleşim bölgeleri yapılarak, afet nedenli can ve mal kayıpları mümkünse engellenecek ya da en aza indirgenecektir. Bu kapsamda TARAP bu hususta yol haritası niteliğinde bir belge olup doğal afeti riskini yöneterek Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlaması beklenmektedir. Planda afet risk profili oluşturularak en sık görülen afet türleri olarak deprem, kütle hareketleri, sel-taşkın, kitlesel göç, bulaşıcı ve salgın hastalıklar, kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehditler, orman yangınları, büyük endüstriyel kazalar, maden kazaları ve tasman, tehlikeli madde taşımacılığı ve diğer afetler (obruk, fırtına vb) olmak üzere belirtilmiş ve bu afet türlerine göre hedef ve eylemler belirlenmiştir (TARAP, 2024: 3).

TARAP'ın amacı, afetlerin neden olabileceği fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel, psikolojik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini en aza indirmek, dayanıklı, güvenli, hazırlıklı, sürdürülebilir, afete dirençli yaşam çevreleri oluşturmak ile afet öncesinde hazırlanması ve uygulanması gereken afet risk azaltma çalışmalarının temel prensiplerini belirlemektir. Planın kapsamı ise Türkiye'de meydana gelme olasılığı bulunan her tür ve ölçekteki afetler için risk azaltma çalışmalarını yapacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişiler ile sınırlandırılmıştır (TARAP, 2024: 13).

Planda depreme yönelik olarak ülkenin kabuk yapısına yönelik araştırmaların artırılması, bölgesel ve yerel düzeyde deprem risk haritalarının geliştirilmesi, planlama ve şehircilik faaliyetlerinde deprem risklerinin azaltılmasına ilişkin yasal düzenlemelerin sağlanması, önemli yapıların güvenli hale getirilmesi; kütle hareketlerine ilişkin olarak farkındalığın artırılması; sel-taşkınlarla yönelik olarak akarsu yataklarının korunması, erken uyarı için gerekli mekanizmanın hazırlanması; iklim değişikliğine yönelik olarak ar-ge kapasitesinin geliştirilmesi, iklim değişikliği risklerinin azaltılması için mali kaynakların etkin kullanılması; kitlesel göçlere yönelik olarak kitlesel göç risklerinin azaltılmasına ilişkin konularda eğitim verilmesi, göç ile gelen bireylerin topluma adaptasyonlarının sağlanması, kitlesel göçün sosyo-ekonomik vb. olumsuz etkilerinin engellenmesi; buluşucu ve salgın hastalıklara yönelik olarak kurumlar arası işbirliğinin sağlanması, salgın hastalık riskini azaltmaya ilişkin finansman sağlanması, teknik kapasitenin artırılarak farkındalık geliştirilmesi; KBRN risklerine yönelik olarak erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve kaynak planlaması, KBRN strateji belgelerinin hazırlanması; orman yangınlarına yönelik olarak yangınlarla ilişkin yönetim planlarının yaygın hale getirilmesi, bilişim sistemlerinden faydalanılması, gönüllülük sisteminin geliştirilmesi ve müdahale de etkinliğin sağlanması, uluslararası işbirliğinin sağlanması; büyük endüstriyel kaza risklerine yönelik olarak kurumlar arası koordinasyon ve veri bilgi paylaşımının sağlanması; maden kazalarına yönelik hedefler: kazaları azaltacak kaynakların etkin kullanımı, teknolojinin maden işletmelerinde yenilenmesi ve teknik kapasitenin artırılması; tehlikeli madde taşımacılığı risklerine yönelik olarak teknik kapasitenin artırılması ile olası tehlikenin azaltılması, olay türü planlarının hazırlanması, denetim altyapısının güçlendirilmesi, tehlikeli maddelere ilişkin olayların raporlanması ve bildirilmesi hedeflenmiştir (TARAP, 2024).

Türkiye Afet Risk Azaltma Planının amaç kısmında kaynakların etkin ve etkili kullanımı ile risklerin azami düzeye indirilerek afet sebebi ile ortaya çıkan kayıpların azaltılmasının hedeflendiği belirtilmiştir. Ancak 06 Şubat 2023 depremlerinin ortaya çıkardığı can ve mal kayıpları göz önüne alındığında planın amacını tam olarak karşılayamadığı görülmüştür. Kuşkusuz bu depremler oldukça geniş bir bölgeyi etkilemiş, bu nedenle operasyon planlarının icra kabiliyeti azalmıştır. Öyle ki böyle kapsamlı bir deprem riskinin ortaya çıkaracağı operasyonel risklerin tam ve doğru olarak tahmin edilememesi ve dolayısıyla da deprem anında hayata geçirilememesi riskini bertaraf etmeye yönelik ikinci bir planlamanın (alternatif B planı) olmadığı görülmüştür. Bu noktada konunun uzmanlarının bölge özelinde defaatle vurguladığı bir deprem riskine yönelik sağlıklı bir afet yönetim kapasitesi geliştirilememiş olması TARAP'ın en büyük eksikliği olarak belirtilebilir. Zira yaygın bir sivil toplum ağı yanında teknik altyapı ve diğer teçhizat planlamasının koşullara uygun olarak oluşturulması, deprem anında öngörülemeyen risklerin yönetilebilmesi ve olaya etkili şekilde müdahale edilebilmesi bakımından yetkililere esneklik sağlayacaktır.

3.2.2. Müdahale Aşaması: Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

Türkiye'de, meydana gelen afetlerin sonunca yaşanan deneyimler doğrultusunda afetlere karşı daha etkili bir müdahale sağlamak için 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı hazırlanmıştır. Planın amacı, afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak ile afet öncesi, sırası ve sonrasında müdahale planlamasının temel prensiplerini

belirlemek olarak ifade edilmiştir. Planın kapsamı ise TARAP ile benzer şekilde her tür ve ölçekte afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, sivil toplum kuruluşları (STK) ve gerçek kişiler olarak tespit edilmiştir (TAMP, 2024: 3).

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrasında afet yönetimi, değişim ve dönüşüm sürecinde özellikle planlama ve organizasyon konularına önem vermiş ve bu alanlarda değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Böylece bu değişikliklerin sonucunda Türkiye Afet Müdahale Planı, müdahale evresini merkeze koyan yeni bir plan olarak uygulamaya konulmuştur (Şahin, 2020: 143). Bu planda hayat kurtarmak, afet ve acil durum sonucunda kesintiye uğrayan hayatın en kısa zamanda eski haline döndürülmesi, müdahale faaliyetlerinin planlı ve hızlı bir biçimde uygulanması, afet alanı ile çevresinin emniyetinin sağlanması, toplum sağlığının korunması ve sürdürülmesi, mülkiyet, çevre ve kültürel mirasın korunması, iktisadi ve toplumsal kayıpların düşürülmesi, ikincil afetlerin engellenmesi veya etkilerinin azaltılması, vatandaşların bilgilendirilerek süreçle alakalı iletişimin devamlılığının sağlanması, kaynakların etkin bir şekilde kullanımının sağlanması hedeflenmektedir (TAMP, 2024: 11).

Planda meydana gelen afet ve acil durumun etki derecesine göre müdahale seviyeleri dört gruba ayrılmıştır. S1 olay seviyesinde yerel imkanlar yeterlidir. Burada İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi faaliyete geçmekte ve AFAD ise olayları takip ederek değerlendirmede bulunmaktadır. Gerek görülen durumlarda AFAD çalışma grubunun ana çözüm ortağı bakanlık, kurum, kuruluş ve Türk Kızılay’ın kapasitesini yönlendirmektedir. S2 seviyesinde destek illerin takviyesine ihtiyaç duyulmaktadır. Meydana gelen afetin türü ya da şiddetine göre sırasıyla İl AFAD Merkezi ve 1.grup destek illeri talimat beklemeyen afet alanına hareket etmektedir. Aynı şekilde gerekli durumlarda AFAD Başkanlık Merkezi tarafından ihtiyaç duyulan çalışma gruplarının ana çözüm ortaklarını ve Türk Kızılay’ın kapasitesini yönlendirir. S3 olay seviyesinde ulusal desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Başkanlık AFAD Merkezi, çalışma gruplarının ana çözüm ortağı temsilcilerini başkanlık merkezine çağırılmaktadır. Meydana gelen afetin türü ve şiddetine göre 1. ve 2.grup destek illeri afet alanına talimat beklemeyen hareket etmekte ve gerektiği durumda 2.grup destek iller yönetimi devralmaktadır. S4 olay seviyesinde ise bütün ulusal kapasite müdahaleye katılmakta ve uluslararası destek çağırısında bulunmaktadır (TAMP, 2024: 20).

TAMP belgeleri gizli nitelikte olup sadece yetki sahibi kişiler tarafından görülebilmektedir. Destek iller birbirlerinin planlarına yetki düzeylerine göre ulaşabilmekte iken diğer iller ilgili planlara erişim sağlayamamaktadır. İlde bulunan stratejik önem barındıran kaynakları içerdiği için yerel halk ya da ilgisi bulunmayan kurumların bu planlara ulaşımı sınırlandırılmıştır (Müftüoğlu, 2019: 121). Planda, haberleşme, nakliye, ulaşım ve altyapı, güvenlik ve trafik, arama ve kurtarma, sağlık, yangın, barınma, beslenme, psikososyal destek, kimliklendirme ve defin, hasar tespit, enkaz kaldırma, tarım, orman, su, gıda ve hayvancılık, altyapı, enerji, tahliye ve yerleşirme planlama çalışma grubu olarak sınıflandırılmış olup bu gruplar ile ilgili ana ve destek çözüm ortaklarının sorumluluk ve görevleri detaylı bir şekilde belirtilmiştir (TAMP, 2024).

Planda ilgili çalışma grupları ile ilgili afetlere yönelik müdahale aşamasında gerçekleştirilecek bazı faaliyetler; geçici iletişim tesisleri kurmak, afet alanı ile sürekli iletişimin sağlanması, ikaz ve alarm sistemlerini aktif tutmak, afet bölgesindeki altyapılarda meydana gelen hasarların onarımının gerçekleştirilmesi, riskli yerlere yetkisiz kişilerin girilmesinin

engellenmesi, afet bölgesinde önceden belirlenen insanların, tesislerin, binaların, araçların güvenliğinin sağlanması, kayıp ihbarlarına yönelik arama kurtarma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, afet bölgesinde devletin güvenliği ile kamu düzeninin aleyhine yönelik çalışma gerçekleştiren kişiler ile terör örgütlerinin eylemlerinin önlenmesine ilişkin faaliyetler gerçekleştirmek, güvenlik ve casusluk çalışmaları hakkında rapor hazırlayarak yetkili kişilere iletmek, bireylerin yıkılacak, riskli yerlere girmesini engellemek, afet esnasında ortaya çıkabilecek yangınları kontrol altında tutmak, ortaya çıkması muhtemel ikincil afet durumlarına yönelik gereken tedbirleri almak, arama kurtarma faaliyetlerini yürütmek için gereken personel, malzeme ve araç gereçlerin teminini sağlamak, hasta ve yaralıların tahliyesini gerçekleştirmek, sınır kapılarında salgın hastalıklara ve tehlikeli maddelere yönelik gereken tedbirlerin alınması, afetzedelerin acil barınma ihtiyaçlarının karşılanması, afet bölgesine temel ihtiyaçların temini sağlamak olarak belirtilmiştir (TAMP, 2024).

Türkiye Afet Müdahale Planı hazırlanırken; olası bir afet durumunda bölgede daha önce meydana gelen afetten daha büyük olabileceği, geçmişte görülen bir afet hasarı olmasa bile afet tehlike haritasındaki afetlerin meydana gelebileceği, afet sonrasında ikincil afetlerin (yangın, patlama vb.) ortaya çıkabileceği bunun sonucunda ise aynı anda birden çok afetle mücadele edilmesi gerekebileceği, kişilerin yaşayabileceği barınma problemleri, ulaşım, iletişim ve haberleşme de kesintilerin yaşanabileceği, bina ve tesislerde meydana gelen yıkımlar sonucunda can ve mal kayıplarının olabileceği, salgın hastalık, susuzluk, ısınma ve aydınlatma sorunları meydana gelebileceği, afetlerin hangi zamanlarda (gece, sabaha karşı, kışın, yazın)meydana gelebileceği, enkaz altında vatandaşların kalabileceği, afet sonrasında ortaya çıkabilecek artçı depremlerin neticesinde binaların hasar düzeylerinin artabileceği ya da yıkılabileceği, insanların temel ihtiyaçlarında sıkıntıların yaşanabileceği, sağlık, eğitim, hükümet binası gibi kritik yapılarda yıkımların olabileceği, görevli personelin ve ailelerin de afetten etkilenebileceği, afet bölgesinde görevli olan personelin de temel gereksinimlere ihtiyacının olabileceği, afet bölgesinde güvenlik sorunlarının meydana gelebileceği ve toplumsal olayların olabileceği, acil yardım ihtiyaçlarının belirlenip temin edilmesinde acil yardım süresinin 15 günü geçebileceği, kış ve yaz ayları şartlarının hayatı olumsuz şekilde etkileyebileceği ve afetin geniş bir alanda etkili olması sonucunda destek illerden yardım gerekebileceği hususları göz önüne alınmıştır (TAMP, 2024: 16-17).

Yukarıda belirtilen varsayımlar doğrultusunda değerlendirildiğinde afet ve acil durumlara ilişkin planlama yapılırken planda afetlerin birincil etkilerinin dikkate alındığı görülmektedir. Ancak küreselleşme sürecinde güvenliğin çok boyutlu bir hale gelmesi ile birlikte olası bir doğal afet senaryosunun sonuçları kritik bir ulusal güvenlik riski oluşturabilme potansiyelini taşımaktadır. Buna göre TAMP'ta afet bölgesinde devletin güvenliği rağmına ve kamu düzeni aleyhine eylem gerçekleştirmesi muhtemel şahısların ve grupların eylemlerinin önlenmesine ilişkin faaliyetlerin planlanması, güvenlik ve casusluk faaliyetlerine yönelik hazırlıklar tamamlanarak yetkili kişi ve kurumlara iletilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak, günümüzde güvenlik kavramının boyutlarının genişlediği dikkate alındığında plandaki milli güvenlik risklerinin “dar” anlamı ile ele alındığı görülmektedir.

TAMP su baskını, orman yangını, biyolojik afetler ve salgın hastalıklar, kuraklık, deprem vb. afet ve acil durumlarda görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişileri kapsamaktadır. Bu bağlamda planda anayasal kuruluş olan meslek odalarına yer verilmediği görülmektedir. Meslek odaları uzmanlıklarıyla afet sonrasında gerçekleştirilen iyileştirme faaliyetlerinde önemli katkı sağlayabilecektir. Ancak planda meslek

odalarının özel olarak görevlendirilmediği görölmektedir. Bu bağlamda bakıldığında kent, altyapı ve yapı planlarını hazırlayıp uygulayan Türkiye Maden Mühendisleri Odası Birliği bileşenlerinin yer alması önem arz etmektedir (TMMBO, 2023: 25).

Türkiye Afet Müdahale Planı'nın etkili bir biçimde yürütölebilmesi, AFAD ve afet yönetiminin ilgili ekip ve kuruluşlarla koordineli bir çalışmanın sağlanması ve bilgi teknolojilerinden daha hızlı bir sonuç almak üzere Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES) oluşturulmuştur (Tuncer, 2022: 170). Günümüzde bilişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde ilerlemesi, afetlere yönelik faaliyetlerde etkili yöntemlerin kullanılmasının önünü açmaktadır. Dünyada afetlerin etkilerinin hızlı bir şekilde artması ve çeşitlilik göstermesi toplumlarda teknolojinin tüm alanlarının kullanılmasını mecburi kılmaktadır. Bu kapsamda 2009 yılında kurulan Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı, kurulduğu zamandan itibaren Türkiye'de bu eksikliği fark ederek bilişim altyapısını geliştirmeye çalışmıştır. Afet yönetimi içerisinde AFAD'ın risk azaltma çerçevesinde kullandığı bilgi ve veri sistemleri AYDES, HF/SSB Telsiz Sistemi Altyapısı, Afet Sonrası Anlık Görüntü Aktarımı, Kesintisiz ve Güvenli Haberleşme Sistemi, KBRN Kapasite Geliştirme Projesi, Bütönlöşik İkaz ve Alarm Sistemi, AFAD Gönöllölük Sistemi, Deprem Gözlem Ağları, Deprem Mobil Uygulaması, AFAD-RED, Türkiye Afet Bilgi Bankası, Türkiye Deprem Veri Merkezi Sistemi, Geçici Kent Yönetim Sistemidir. Bu sistemlerin içerisinde AFAD'ın en önem verdiği ve üzerinde durulması gereken sistem AYDES'tir (Usta, 2019: 57).

Coğrafi Bilgi Sistemleri temelinde hazırlanan AYDES, afet ve acil durumlara yönelik hallerde kaynakları etkin biçimde yönetebilen, karar destek mekanizmaları bulunduran web tabanlı bir uygulamadır (Kaya, 2023: 97). AFAD'ın geliştirdiği AYDES ile bütönlöşik afet yönetiminin tüm aşamalarının elektronik ortamda takip edilerek yönetilmesi, karar vericilerin afet yönetim süreçlerinde ihtiyaç duydukları verileri hızlı ve en doğru şekilde elde etmesi amaçlanmaktadır (AFAD, 2024). TAMP yönetmeliğine uygun şekilde hazırlanan AYDES, Mekânsal Bilgi Sistemi, Olay Komuta Sistemi ve İyileştirme Sistemi olmak üzere üç bileşenden meydana gelmektedir (Tuncer, 2022: 170).

Olay Komuta Sistemi, TAMP kapsamında belirlenen hizmet gruplarının hazırlık, planlama ve müdahale süreçlerinin bütönlöşik bir sistem üzerinde yönetilebilmesine imkân sağlayan bir bileşendir. Afet ve acil durumlarda oluşan ihtiyaçlar nakliye, kaynak ve talep yönetimi süreçleriyle esnek ve etkin şekilde yönetilebilmektedir. Ulusal ya da yerel düzeyde bir afet olayı gerçekleştiği andan itibaren olay bildirimleri, ekiplere SMS ve e-posta ile gönderilebilmektedir. Mekânsal Bilgi Sistemi, afet öncesi, sırası ve sonrası veriye hızlı ve doğru bir şekilde ulaşılması, veriden hızlı bir şekilde yeni bilgi üretilmesi ve bu bilgi ile afete uğramış ve uğrayabilecek bölgelerde yapılacak mekânsal sorgu ve analizler ile ilgili hızlı karar verilebilmesine imkân verecek şekilde tasarlanmıştır. İyileştirme Sistemi ise afet sonrası yürütölen iyileştirme çalışmalarının bilişim ortamında CBS destekli olarak gerçekleştirilebilmesi hedeflenmiştir. Böylece birbirleriyle ilişkili olarak ilerleyen hasar tespit, hak sahipliği, yer seçimi vb. süreçlerin aksamadan yürütölmeleri sağlanacaktır. Sistemin mobil uygulamalar ile desteklenmesi, özellikle sahada yapılan çalışmalardan elde edilen verilerin toplanmasını, konum içeren bilgilerin elde edilmesini sağlamaktadır (AFAD, 2024).

6 Şubat'ta meydana gelen depremlerde müdahale S4 seviyesinde ilan edilmiştir. 1. ve 2. grup destek iller ile ulusal kapasitenin yanı sıra uluslararası yardım ile müdahale gerekmiştir. Ancak Kahramanmaraş ve Hatay depremlerinin ilk iki gününe bakıldığında afet

bölgesine ulaşımında sıkıntıların yaşadığı görülmektedir. Ulaşımında meydana gelen sıkıntı yüzünden arama-kurtarma faaliyetlerine geç bir şekilde başlanmış, bölgeye götürülmesi gereken acil yardım malzemeleri zamanında temin edilememiştir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde TAMP' da bazı eksikliklerin olduğu görülmektedir. Afet ve acil yönetim alanında karşımıza çıkan en temel sorun organizasyon ve koordinasyonun sağlanamaması olarak görülmektedir. Böylece TAMP'ın müdahale aşamasında sadece belgelerde kaldığı görülmüştür. Afet esnasında müdahale ve afet sonrası iyileştirme, yeniden yapılandırma faaliyetlerinde planın iyi şekilde uygulandığı görülürken risk azaltma aşamasında daha eksiklikleri olduğu görülmüştür (TMMOB, 2023: 29).

Her ülke içerisinde bulunduğu koşullara, jeolojik özelliklerine ve karşılaştıkları afet türlerine göre afet yönetim sistemleri hazırlayarak uygulamaya koymaktadır. Genel olarak bakıldığında dünyada ülkelerin afet yönetim sistemleri benzerlik göstermektedir. Afet yönetim sistemlerinin en temel özelliği hazırlanan yapının afet öncesi, anı ve sonrasında etkin bir şekilde uygulanarak işe yaramasıdır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Türkiye'de afet yönetim sistemi olan TAMP'ın iyi bir şekilde hazırlanarak afet esnası ve sonrasında etkin bir faaliyet gösterdiği görülmektedir. Ancak buna karşın afet öncesinde gerçekleştirilen risk yönetimi konusunda istenilen seviyede faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülememektedir. Bunun sebebi olarak Türkiye'nin tarihsel süreçte takip edilen politika ile afet yönetim sistemlerinin yeterli kadar etkili özellik göstermemesinden kaynaklandığı görülmektedir. TAMP'ın on senelik bir geçmişi olduğu bilinerek bu bağlamda süreç içerisinde afet öncesi hazırlık ve organizasyon konusunda gelişme göstereceği belirtilmektedir (Aydemir, Öngören ve Sarıkaya 2023: 80).

3.2.3. İyileştirme Aşaması: Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP)

Doğal afetler, maddi ve manevi zararlar vererek toplumsal hayatın sürekliliği üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Doğal afetler aynı zamanda çevrenin, tarihsel ve kültürel mirasların yok olmasına ve yerleşim bölgelerinde ciddi iktisadi, toplumsal ve psikolojik hasarlara yol açarak bölgesel ilerleme ile kalkınma üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu kapsamda afet sonrasında hayatın eski haline dönmesi ile yapısal, iktisadi ve toplumsal iyileşmenin kaynakların etkin kullanımı ile en kısa zamanda gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda iyileştirme aşamasının etkin biçimde yönetilmesi için Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı hazırlanmıştır.

TASİP'in amaçları; meydana gelen afetin ardından gerçekleştirilen iyileştirme faaliyetlerinin planlı, sistemli ve seri bir şekilde gerçekleştirilmesi, bu alanda kurumlar arasındaki iş birliğinin sağlanması, yapılması gereken işleri önemine göre listelerek kaynakların etkin şekilde kullanılması, iyileştirme çalışmalarının etkin biçimde takip edilmesi ve değerlendirilmesi, iyileştirme çalışmaları ve masraflarına yönelik rapor tutularak gelecek afetlerde afet yönetim kabiliyetinin artırılması, raporda belirtilen amaç ve stratejiler ile var olan iyileştirme faaliyetlerinin güçlendirilmesi olarak belirtilmiştir. TASİP köy, kasaba, şehir ve benzeri bütün yerleşim alanlarında meydana gelen afetlerden etki alan sektörlerin yeniden yapılanma ile iyileşme faaliyetleri, bu faaliyetleri gerçekleştirecek kurum, kuruluşlar ile hizmet ve eylemlerinin zaman planlaması ile maliyetlerinin takip edilmesini kapsamaktadır (TASİP, 2023: 2).

Planda afet sonrasında etkilenen sektörlere yönelik iyileştirme faaliyetleri; barınma, çevresel varlıklar, eğitim ve sağlık altyapı sektörü, ekonomik destek, enerji altyapısı, güvenlik altyapısı, haberleşme altyapısı, kültürel ve sosyal hizmetler, suya bağlı altyapı, ulaşım altyapısı ve hizmet binaları olarak 11 alt başlık altında ele alınmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilecek iyileştirme faaliyetleri olarak afetzedelere nakdi yardım, enkaz kaldırma, binaların güçlendirilmesi ya da yeniden inşası, geçici barınmanın sağlanması, su havzalarının iyileştirilmesi, ağaçlandırma, imar ve ıslah çalışmalarına yönelik faaliyetler, orman ekosistemlerinin onarılması, afet sonucunda hasar alan işletme ve fabrikalardan sızan atıkların havaya, suya bulaşmasının önlenmesine, temizlenmesine yönelik çalışmalar, KBRN maddelerin afet sonucunda yayılması ile meydana gelen zararlı ve tehlikeli atıkların bertaraf edilmesine ilişkin çalışmalar, deniz yüzeyinin iyileştirilmesi, eğitim binaları, laboratuvar, kütüphane, araştırma merkezi, hastane ve sağlık merkezi, kongre merkezi, spor tesisleri ve sosyal tesis, yurt binalarının güçlendirilmesi ya da yeniden inşası, ekonomik hayatın devamlılığı için destek sağlanması, afet sonrasında internet, ses vb. gibi haberleşme altyapısının iyileştirilmesi, kültür varlıklarının onarımı ve güçlendirilmesi, içme, sulama ve kullanma suyu, arıtma sistemlerinin onarımı ve iyileştirilmesi, afet sebebi ile zarar gören karayolu, denizyolu, hava yolu ya da demiryolu ulaşım sistemlerinin iyileştirilmesi sayılabilir (TASİP, 2023).

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı ile afet sonrasında gerçekleştirilen iyileştirme ve yeniden yapılandırma faaliyetlerinin hızlı ve planlı bir biçimde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Planda gerçekleştirilecek iyileştirme faaliyetleri anılan başlıklar altında detaylı biçimde açıklanmıştır. Gerek 6 Şubat depremlerinin sonuçları gerekse olası İstanbul depreminin muhtemel etkileri dikkate alınarak değerlendirildiğinde, afetlerin ortaya çıkaracağı sonuçlarla mücadele çerçevesinin oldukça geniş olduğu, bununla birlikte çizilen kapsamlı iyileştirme stratejisinin kaynak yönetimi modelinin de detaylandırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca

Sonuç

Türkiye, jeolojik yapısı ve coğrafi konumu gereği doğal afetlerle sık sık karşı karşıya kalan bir ülkedir. Bu kapsamda ülkeye en çok zarar veren doğal afet türü kuşkusuz depremdir. Doğal afetlerin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar afet yönetim ve koordinasyonun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Türkiye’de afet yönetim ve koordinasyon alanında en büyük dönüm noktası 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ile yaşanmıştır. Ülkede çok fazla kişinin yaşamını yitirmesine, birçok yapının yıkılmasına ve hasar görmesine sebep olan deprem ile afet yönetim konusu tekrar gözden geçirilmiş, afet ve acil durumlara yönelik yetki ve koordinasyonun tek elde birleştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Böylece 2009 tarihinde 5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurularak afet yönetimine ilişkin görev, yetki ve sorumluluklar tek bir kurumda toplanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de kriz yönetimi anlayışı terk edilmiş ve risk yönetimini esas alan bütünlükli afet yönetim modeline geçilmiştir.

AFAD’ın kurulması ve bütünlükli afet yönetimi modeline geçiş ile kriz yönetiminden risk yönetimine geçişte ne kadar başarı sağlandığını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada AFAD’ın hazırladığı Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. TARAP’ın, bütünlükli afet yönetim modelinin gereği olarak afet ve acil durumlara yönelik risklerin yönetilebilmesi amacıyla hazırlandığı, afet öncesinde yapılması gereken faaliyetleri içerdiği ve afetin ortaya çıkarabileceği can ve mal kayıplarının engellenmesi ya da en az seviyeye düşürülmesini hedefiyle 11 afet türü belirlendiği ve bu afetlerin ortaya çıkaracağı olumsuzluklara yönelik stratejiler geliştirildiği görülmüştür. Ancak oldukça kapsamlı etkiler ortaya çıkarması muhtemel deprem risklerinin muhatası olan Türkiye’de kamu-özel-üçüncü sektör işbirliğini kapsayan yaygın bir afet yönetimi kapasitesinin oluşturulmasının, öngörülemeyen tehditlerle mücadele bakımından yönetsel esneklik kabiliyeti kazandıracaktır.

Bütünlükli afet yönetimi modeli çerçevesinde AFAD’ın hazırladığı diğer kritik doküman afet ve acil durumlara yönelik etkin müdahalenin sağlanması için oluşturulan TAMP’tır. Planda 17 tane çalışma grubu belirtildiği, bu gruplarla ilgili görev alacak olan ana ve destek çözüm ortaklarının sorumluluk ve görevlerinin detaylı bir şekilde açıklandığı, planın etkili şekilde yürütülebilmesi, afet yönetiminde ilgili ekip ve kuruluşlarla koordineli bir çalışma yürütülebilmesi ve bilgi teknolojilerinden daha etkin şekilde yararlanılabilmesi amacıyla AYDES’in devreye alındığı anlaşılmıştır. Keza 2023 yılında hazırlanan TASİP ile afet sonrasında gerçekleştirilmesi beklenen iyileştirme ve yeniden yapılandırma faaliyetleri 11 sektör özelinde ele alınmış, hayatın olağan akışına dönmesi için kaynakların etkili şekilde kullanılmasını planlanmıştır. Bütünlükli afet yönetiminin aşamaları göz önüne alındığında TARAP, TAMP ve TASİP’in risk azaltma, müdahale ve iyileştirme süreçlerini karşıladığı ancak bu üç belgenin içerisinde kısmen değinilmesi dışında hazırlık aşaması için ayrı bir taktik ya da uygulama planı oluşturulmadığı görülmüştür.

Yine aynı şekilde belgelerin içerisinde afet ve acil durumlara ilişkin düzenlemeler ele alındığı zaman milli güvenlik unsuruna geniş perspektifte değinilmediği ve buna yönelik bir stratejinin geliştirilmediği görülmektedir. Her ne kadar TAMP’ta “Afet ve acil durum bölgesinde genel kamu düzeni ve devlet güvenliği aleyhine faaliyet gösteren şahıs, grup ve terör örgütlerinin faaliyetlerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapmak, güvenlik ve

istihbarat çalışmaları hakkında rapor hazırlayarak ilgililere iletmek" şeklinde bir açıklama yapılmış olsa bile burada milli güvenlik kavramı i tehditlere ve askeri alana yönelik dar anlamıyla ele alınmıştır. Ancak günümüzde küreselleşme ile güvenlik kavramı askeri anlamının ötesine çıkararak çok boyutlu bir hale gelmiştir. Güvenliğin değişen anlamı ile artık iklim değişikliği, salgın hastalıklar ve doğal afetlerde devletlerin milli güvenliklerini tehlikeye sokan birer tehdit unsuru olarak görülmektedir. Bundan dolayı Türkiye gibi coğrafi konumundan dolayı jeostratejik öneme sahip ve sıklıkla doğal afetlerle mücadele etmek zorunda kalan bir ülkenin ontolojik varlığını tehlikeye atacak her türlü duruma karşı kapsamlı bir afet ulusal güvenlik planı üretmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- AFAD (2018). Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri.
- AFAD (2023). Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği.
- AFAD (2023). Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı.
- AFAD (2024). Türkiye Afet Müdahale Planı.
- AFAD (2024). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı.
- Akın, M. (2010). Afet ve Acil Durumlarda Etkin Kriz Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. Van.
- Akil, K. ve İnal Önal E. (2023). Düzce Depremi Sonrası Gazete Manşetlerinin Bütünleşik Afet Yönetimi Sürecine Göre Değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 597-608.
- Akyüz, D. (2020). Kriz ve Afet Yönetiminde Bir STK Örneği: Kızılay. Yüksek Lisans Tezi. Manisa.
- Aydemir, İ., Öngören, B., Temiz Sarıkaya, S. (2023). Afet ve Krizlerde Sosyal Hizmet. *Dünyada ve Türkiye'de Afet Yönetim Sistemleri* (s.50-80) içinde. Akademisyen Kitabevi: Ankara.
- Azimli Çilingir, G. (2018). Türkiye'de Uygulanan Afet Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Yasal Düzenlemeler ve DASK. *Dirençlilik Dergisi*, 2(1),13-21.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bilici, G. (2021). Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi: Konya İlinde Nitel Bir Araştırma, *International Social Sciences Studies Journal*, Vol 7, Issue 82, P. 2125-2134.
- Çaymaz, E., Akyon, F. V., Erenel, F. (2013). A Model Proposal for Efficient Disaster Management: The Turkish Sample. *Social and Behavioral Sciences* 99, 609-618.
- Ceren, A. (2023). Türkiye'de Afet Yönetimi ve Afetlerde Teknoloji Kullanımının Önemi. *R&SResearch Studies Anatolia Journal*, 6(1). 78-106.
- Chaudhary, M. T. ve Piracha, A. (2021). Natural Disasters-Origins, Impacts, Management. *Encyclopedia*, 1, 1101-1131.
- Eflanili, B. (2021). Türkiye'de Afet Yönetimi: Depremler. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu.
- Erkan, E. A. (2010). Afet Yönetiminde Risk Azaltma ve Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunlar

Ertürkmen, C. (2006). Afet Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Göktürk, D. ve Yılmaz, M. (2001). Ülkemizde Afet Politikaları ve Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme. Afet Sonrası Yardımlarda Jandarmanın Rolü Semineri'nde Sunulan Bildiri.

Gülnerman, A. G. (2014). Afet Kriz Yönetimine Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Katkısı ve Hayat Kurtaran Büfe Önerisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

İskender, H. (2021). Establishment Of Modern Disaster Management in Turkey: Operational Improvements. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, Volume: 52, 243-255.

Kahraman, D. (2022). Türkiye'de Afet Yönetiminde Jandarmanın Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Kızıloğlu vd., (2006). Kırsal Yerleşimler ve Doğal Afetler, GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2), 53-58.

Kök, H. (2023). Afetlerde Kriz Yönetimi ve Sosyal Hizmet Örgütleri. Sosyal alışma Dergisi, 7(1), 1-17.

Küpelioğlu, E. (2022). Bütünleşik Afet Yönetim Sisteminin Önemi ve Kazanımları. Yüksek Lisans Tezi. Osmaniye.

Müftüoğlu, F. (2019). Türkiye'de Afet Yönetiminde Akreditasyon Ve Standardizasyon Sorunları. Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar.

Öcal, A. (2019). Natural Disasters in Turkey: Social and Economic Perspective. International Journal of Disaster Risk Management, 1(1), 51-61.

Öğülmüş, S. (1991). İçerik özümlemesi. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 24(1), 213-228.

Özalp, T. (2000). TBMM Tutanak Dergisi, 21.Dönem 2.Yasama Yılı, 60.Birleşim. <https://www.5.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil2/bas/b060m.htm> (Erişim Tarihi: 07.03.2024).

Özler, M. (2021). Kamu Yönetimi Bağlamında Afete Dirençli Toplum ve Bütünleşik Afet Risk Yönetimi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(3), 901-917.

Özmen vd. (2019). Afet Yönetimi 2. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.

Öztük, N. (2003). Türkiye'de Afet Yönetimi: Karşılaşılan Sorunlar ve özüm Önerileri. Çağdaş Yerel Yönetimler, 12(4), 42-63.

Sallan Gül, S. ve Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 42 (1), 181-198.

Sarı, B. (2023). Historical Deveploment of Disaster Management. H. Akgün, S. Sağlık, & U. İnan (Dü) içinde, Academic Studies in Social, Human and Administratative Sciences (s.97-121). Ankara: Gece Kitaplığı.

Sezer, Ö. ve Tozbey, Ş. (2023). Türkiye'de Afet Yönetiminin Merkezi ve Yerel Düzeyde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (İSMUS), 8(1), 79-102.

Şahin, A. U. (2020). Afet Yönetimi ve Planlaması Perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının Değerlendirilmesi. Dirençlilik Dergisi.4(1), 129-158.

Şahin, N (2014). Afet Yönetimi ve Acil Yardım Planları.

Şengezer, B. ve Kansu, H. (2001). Kapsamlı Afet Yönetimi. İstanbul.

Tercan, B. (2018). Türkiye'de Afet Politikaları ve Kentsel Dönüşüm. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5), 102-120.

TMMOB (2023). Mühendis ve Makine Güncel, Sayı 74, 25-29. <https://www.mmo.org.tr/merkez/muhendis-ve-makina-guncel/subat-2023-sayi-74> (Erişim Tarihi: 28.04.2024).

Tuncer, C. O. (2022). Kamu Yönetimi Bağlamında Afet Yönetiminde Örnek Bir Uygulama: AYDES. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 59, 159-180.

Usta, E. (2019). Afet Yönetiminde Risk Azaltmanın Önemi, Tecrübeler Ve Türkiye'deki Uygulama Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

WEF, The Global Risks Report 2023 Insight Report (18th Edition), <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2023/>

Yolcu, M. (2021). Deprem Karakterine Göre Deprem Kültürü ve Farkındalık Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.

Yüksel, E. (2019). Türkiye'de İletişim Araştırmalarında İçerik Analizi Uygulamaları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. International Euroasia Congress On Scientific Researches And Recent (s. 134-152) içinde. Bakü: Hazar Üniversitesi.